

Dejanski ekonomski, socialni, politični in kulturni integracijski tokovi v Evropi so pogojeni in omogočeni s poenotenjem pravne sfere nastajajoče evropske globalne družbe. Po drugi strani pa je poenoteno pravo posledica omenjenih integracijskih tokov.

Unifikacija evropskega prava poteka na osnovi uredb sveta ministrov in mednarodnih konvencij. Na ta način se oblikuje eno pravilo, ki se uporablja v vseh državah Evropske gospodarske skupnosti (EGS). Zaenkrat torej takšno dosledno poenotenje poteka znotraj t. i. dvanajsterice. V tem okviru se unificira pravo industrijske lastnine (evropski patent) in določena pravila na področjih delovnih razmerij, varstva potrošnikov in okolja, tehničnih standardov, odprave carin ipd. V teh primerih obstaja torej en pravni akt, ki velja v dvanajstih državah.

Drug način integracije pravnih sistemov pa je harmonizacija. Pri harmonizaciji vsaka država sicer obdrži svoj zakon za določeno področje družbenih odnosov, vendar naj bi bili ti zakoni med seboj čim bolj podobni. Enakost oziroma čim večjo podobnost v določilih dvanajstih zakonov za isto področje odnosov dosegajo članice EGS s posebnimi direktivami. Za sprejem teh direktiv o poenotenju pravne ureditve v zakonih članic EGS je potrebno soglasje. V tem primeru imamo torej opraviti sicer z 12 pravili oziroma zakoni; nimamo enotnega pravila, ampak veliko poenotenje različnih pravil.

Pri oblikovanju prava evropskih skupnosti igra pomembno vlogo tudi sodišče evropskih skupnosti v Luksemburgu. Za življenje pravnega sistema namreč ni pomembno le sprejemanje splošnih pravil, temveč tudi njihova interpretacija. Preko razlage norm in njihove uporabe v spornih primerih se oblikuje enotna pravna praksa, ki pripomore k izenačevanju pravne sfere znotraj evropskih skupnosti.

Orisane tendence pri nastajanju »evropskega prava«, ki spremljajo gospodarsko, socialno in politično integracijo Evrope, moramo imeti pred očmi tudi pri našem vključevanju evropske integracije. Posebej pri odločanju za graditev republiškega oziroma slovenskega pravnega sistema je treba sprejeti usmeritev, da bomo naše splošne pravne akte vsebinsko izenačevali s sprejetimi rešitvami v »evropskem pravu«. Naše specifičnosti in »izvirnosti« naj dobijo svoje mesto v pravnem sistemu le v res tehtnih in opravičljivih primerih. V večini pravne regulacije pa se moramo nasloniti na doseženo evropsko pravno kulturo, saj se tudi s tem ponovno intenzivno navezujemo na svoje civilizacijsko okolje.

ANDREJ KIRN

Ekološko sporočilo ekonomsko-tehnoloških integracij

Blizu mi je tisti način razmišljanja avtorjev v objavljenih prispevkih za našo okroglo mizo (Teorija in praksa št. 6–7. 1990), ki afirmira logiko možne diskontinuitete, obrata, presenečenja, konflikta pri evropskih integracijskih procesih. Glede na zaneseno vzdušje povezovanja z Evropo, ki so ga v Sloveniji proizvajale različne politične stranke, je gotovo tehtno naslednje opozorilo prof. Mlinarja: »Če si že vsakdanja politična praksa dovoljuje poenostavitve in enostranosti, tako

da prikazuje samo pozitivne zelene učinke danes že splošno sprejete usmeritve k Evropi, pa si tega ne moremo dovoliti v temeljitejši družboslovni analizi» (Teorija in praksa št. 6–7, str. 765). Eno od žarišč možnega konflikta je po mnenju Mlinarja protislovno razmerje med avtonomijo (suverenostjo) evropskih držav in integracijo. To je gotovo najnevarnejša čer za idejo bodočih Združenih držav Evrope. Proces harmoniziranja in poenotenja znotraj skupnega evropskega trga pa bo spremljal tudi premik odločanja od decentraliziranih na višje, centralizirane ravni. »S tem bo izgubljena možnost preizkusiti različna pravila v manjših okvirih. Eksperimenti na enotni evropski ravni so bistveno dražji« (Schlieper 1990:211). Skupni evropski trg preko obdobja povečane konkurence lahko vodi k monopolom, ki bodo to pridobitev izničili. Ne more se tudi vedeti, kakšni problemi bodo vzniknili iz konflikta med avtonomijo evropskih držav in rastočo evrobirokracijo v Bruslju. Integracijske procese bodo stalno spremljale tudi centrifugalne sile.

V teoretičnem in metodološkem smislu je vredno pozornosti opozorilo prof. Splichala, da »erozija meja ni linearen, univerzalen in neskončen proces; spremembe na lokalni ravni (npr. v Evropi, zlasti v njenem zahodnem delu) nikakor ne implicirajo enakovrstne spremembe na globalni ravni; spremembne na tehnološkem in ekonomskem področju ne konvergirajo samoumevno s spremembami na političnem področju« (prav tam, str. 776).

V večjih časovnih razdobjih niti v naravi in še manj v družbi ne potekajo linearni, enosmerni procesi. To so le momenti v mreži bifurkacij, menjavanja trendov, retrogradnih procesov, porajanje novih in vračanje starih problemov ter konfliktov v nove razvojne tirnice. Linearno dolgočasje je prej izjema kot pravilo, vendar je udobno za človekovo mišljenje in se mu priklanja še zlasti tedaj, kadar ti linearni trendi afirmirajo vrednote željenega in dobrega. Tako so npr. zelo redki, ki bi vzeli za realno možnost divergentno misel pokojnega fizika Feynmana, da je sedanjí znanstveni napredek lahko samo kratkotrajna, neponovljiva epizoda v dosedanji človeški zgodovini. »Imamo srečo, da živimo v obdobju, ko so odkritja še možna. To je kot odkritje Amerike, ki je odkrita enkrat za vselej. Obdobje, v katerem živimo, je obdobje odkritij osnovnih zakonov narave, a ta čas se ne bo nikdar več ponovil. To je čudežni čas, čas vznburjenja in navdušenja, toda tudi to bo minilo. Razumljivo, v bodočnosti se bodo ljudje ukvarjali z nečim drugim« (Feynman 1977: 160–161).

Mi pa to epizodo znanstveno-tehničnega napredka linearno povzdigujemo v nujnost neskončne bodočnosti. Spremenili smo jo v nadzgodovinske koordinate našega mišljenja, povzdignili smo jo v referenčni okvir »sub specie aeternitatis« za presojo in reševanje vseh problemov družbenega razvoja. Tudi na novoveško epoko znanstveno-tehnološkega razvoja lahko gledamo kot na enkratno epizodo, ki nima neskončne linearne bodočnosti. Ta končnost potencialne neskončnosti morda niti ni tako oddaljena. Rastoči konflikt med tehnologijo in biosfero so znamenja njene končnosti. Svetovna debata o »mejah rasti« v 70. letih, ki je presenetila in osupnila evforično linearno progresistično mišljenje, ima tudi implikacije za perspektivo integracijskih procesov. J. Forrester je postavil trditev, da bo vsaka država morala živeti v skladu s svojimi naravnimi viri in da so mnoge dežele povečale svoje prebivalstvo in njegovo blaginjo na račun koriščenja materialnih življenjskih virov drugih narodov. V 80. letih je diskusija o »mejah rasti« skoraj zamrla. Parcialni ekološki uspehi so krepili teoretične zaključke, da je možna trajna sistemska usklajenost med ekologijo, ekonomijo in tehnologijo. Stopili pa so v ospredje tudi drugi družbeni in politični problemi, kot npr. nezaposlenost in inflacija, ki so bili bolj neposredno otipljivi kot potencialne »meje rasti« (Sandbach

1978). Ponovno se je z velikim entuziazmom ustoličilo linearno progresistično mišljenje, toda sedaj v preobleki trajnega, samoohranjajočega kvalitativnega razvoja in napredka. Napačno bi bilo sklepati, da so ostale »meje rasti« za vedno teoretsko in praktično neaktualne. Daleč od tega! Predvidevam, da se bo diskusija dramatično obnovila, če ne preje pa tedaj, ko se bodo izčrpale ekološko-tehnološke možnosti sedanjega razvojnega ciklusa.

Ekološke omejitve tehnološko-ekonomskega razvoja pa bodo zmanjšale intenziteto integracijskih ter transportnih procesov, turističnih, rekreacijskih in drugih dejavnosti. Učinki ekoloških omejitev se bodo posredno in neposredno pokazali na vseh področjih. Za človeško zgodovino bi lahko rekli, da je v preseku proces rastoče integracije in komunikacije. Njeni trajni materialni temelji pa ležijo v tehnološko-ekonomskih možnostih, motivih, potrebah pa tudi prisilah. To še zlasti velja za obdobje od industrijske revolucije dalje. Tehnološko-ekonomska determiniranost je najbolj stabilen dejavnik za raznovrstnost tudi tistih integracijskih procesov, ki sami nimajo tehnološko-ekonomske vsebine. To seveda ne izključuje avtonomnega izvora integracijskih in komunikacijskih procesov v znanosti, kulturi, politiki, ki niso tehnološko-ekonomsko spodbujeni in motivirani. Pojem integracija prenaša poudarek na skupni imenovalce, kar predpostavlja, da se osebno odmišlja ali celo reducira. Komunikacija in koordinacija ne vključujeta redukcije, utesnitve ali celo zatiranja posebnega. Perspektivna in manj konfliktna je tista integracija, ki je sposobna ohranjati in razvijati bogastvo posebnega. Integracija preko redukcije posebnega vodi k uporabi posebnega in se konča v svojem nasprotju: dezintegraciji. Nasprotje med integracijo kot redukcijo posebnega in integracijo kot koordinacijo in komunikacijo posebnega, bo opredeljevalo obliko evropskih integracijskih procesov. Na površju se integracija kaže kot izraz rastoče zgoščene mreže medsebojne eksistenčne soodvisnosti, tako duhovne, ekonomske, tehnološke, kulturne in politične. Naraščajoča gostota eksistenčne soodvisnosti in njenih posledic, ki presegajo obvladljivost znotraj regionalnih, državnih okvirov, stalno producira nove ravni sistemske koordinacije, integracije in odločanja.

Sama ideja Združenih držav Evrope je še zelo meglena. Tudi v Evropski skupnosti se dogaja tisto, kar je splošno znano: glede načelnosti se hitreje doseže soglasje kot v podrobnostih, kjer tičijo pravi konflikti. Študija o Evropi 1992 (Cecchini 1988) izpostavlja naslednje prednosti enotnega trga, svobodnega pretoka idej, blaga, storitev in kapitala: nezaslišane možnosti za bodoči gospodarski razvoj, povečana produktivnost in rentabilnost, več tekmovanja, stabilne cene, večja izbira za potrošnike, skratka možnosti za visoko brezinflacijsko rast in ustvarjanje milijonov novih delovnih mest. Odpadli bi stroški v višini 5 milijard ekujev, tj. 5% bruto nacionalnega dohodka dvanajstih dežel Evropske gospodarske skupnosti, ki so sedaj rezultat trgovskih in carinskih ovir, različnih standardov, davčnih sistemov idr. V deželah Evropske skupnosti je več kot 100.000 predpisov, ki regulirajo tehnične in druge norme v prometu blaga. Racionalizacijo in liberalizacijo na tem področju nekateri vidijo v principu ekvivalentnosti, to je v vzajemnem priznavanju različnih norm in standardov, drugi pa v principu harmoniziranja in poenotenja te različnosti.

Očitno je, da so ključni vzgibi evropske integracije materialno-ekonomske narave. Če jih prevedemo v ekološko vsebino, ne pomenijo nič drugega, kot novo spiralo tehnološko-ekonomsko učinkovitejše, hitrejša in vseobsežnejša preobrazbe naravnih virov – seveda še zdaleč ne samo evropskih – v sredstva, produkte in pogoje človekovega dela, pa tudi v potrebe in užitek človeka. Ne samo evropske, ampak tudi ameriške, japonske in druge ekonomsko-tehnološke integracije pred-

stavljajo nov ekološki izziv, novo nesluteno tehnizacijo biosfere, njeno zožitev in pretvorbo v antro-po-tehno-sfero. Takšna »humanizacija narave« pa ogroža elementarne pogoje življenja na Zemlji. Kulturna, sociološka, tehnološka raznovrstnost, ki jo pospešujejo integracijski procesi, se ne more v nedogled širiti na račun biološke in ekosistemske raznovrstnosti, ki je eden od temeljev stabilnega, cikličnega funkcioniranja biosfere. Naj se še tako poudarja, da gre za nov kvalitativen ekološko prijazen tehnološko-ekonomski razvoj, se ne more prikriti, da vendarle vključuje kvantitativno rast, da gre za razširjeno reprodukcijo in s tem za razširjeno obremenitev naravnih virov in razširitev polucije po kvantiteti in po obliki. Ekološke mere kvalitativnejšega razvoja ne bodo mogle v celoti kompenzirati ekoloških posledic, ki nujno izhajajo iz količinske rasti razvoja. Ekonomske-tehnološke integracije so v bistvu projekti hitrejšega, vseobsežnejšega, intenzivnejšega in učinkovitejšega preoblikovanja in koriščenja narave. Ta preobrazba je lahko ekološko bolj racionalna, ker relativno, to je na enoto produkcije in storitev, proizvaja manj degradacije, ne proizvaja pa jo manj absolutno glede na celotno rast družbenega produkta. Ta nemožnost izhaja iz zakona entropije v kontekstu rastoče, razširjene družbene reprodukcije.

Zavoljo tega skritega ekološkega sporočila me posebej ne razveseljujejo niti evropske, niti druge tovrstne integracije. Rešitev vidim le v postopni, premišljeni detehnizaciji in deindustrializaciji, preden bo ta dramatično izsiljena. Toda ta pot je zaenkrat še preveč nora za svet, ki je ujetnik lastne znanstveno-tehnološke paradigme in njene še premajhne entropijske sence, da bi sedanja utopija lahko postala željena in mogoča. Zaradi entropijskih učinkov, kot je zapisal Feynman (1977: 102), je svet vse bolj »deskast« in vse manj »drevesast«. Za nas Slovence pa obstaja še nek drug problem. Za kratek čas bomo verjetno participirali na dobrih, ki bodo nastajale iz pospešene evropske preobrazbe »drevesastega« sveta v »deskast« svet, toda mogoče za ceno izgube svoje nacionalne, kulturne in naravne biti. Kar tujci stoletja niso mogli opraviti nasiloma, bo moč in ustvarjalnost evropskega kapitala in podjetništva opravila tiho in postopoma. Mnoge velike stvari se rojevajo brez hrupa. Imeli bomo razvito evropsko tehnologijo in visok standard, toda mogoče bomo izgubljeni in tujci na svoji zemlji. Kje je rešitev pred to nevarnostjo, ko se ne moremo več potegniti vase kot polž v svojo hišico?

Literatura

- Teorija in praksa, št. 6–7, 1990.
 Feynman R. (1977): Osobitosti fizikalnih zakona, Školska knjiga, Zagreb.
 Cecchini P. (1988): The European Challenge 1992. The Benefits of a Single Market, Aldershot, U. K.
 Schlieper U. (1990): Europäische Markt: Ein Marktstein auf dem Weg zu einem europäischen Zentralismus? V:
 Dichtl E. (Hrsg.) 1990: Schritte zum Europäischen Binnenmarkt, Deutscher Taschenbuch Verlag, München.
 Sandbach F. (1978): The Rise and Fall of the Limits to Growth Debate, v: Social Studies of Science, vol. 8.

BOJKO BUČAR

O dveh poteh Slovenije v Evropo

Vrnili bi se na politične procese v Evropi. Vsi se lahko strinjamo, da Evropa ni več to, kar je bila. Celo če gledamo z vidika mednarodnih odnosov, ki jih razume-